

ADAM SZZANIECKI

*Krajowe Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich
w Brwinowie*

ANALIZA EFEKTÓW REALIZACJI DZIAŁANIA 2 PROGRAMU SAPARD – „INWESTYCJE W GOSPODARSTWACH ROLNYCH” NA PODSTAWIE INFORMACJI UZYSKANYCH W KCDRRiOW

1. Wstęp

Udział struktur KCDRRiOW w procesie wdrażania programu SAPARD, związany jest ściśle z funkcją i zadaniami określonymi przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Zarządzenie MRiRW, z dn. 27.11.2000 roku, wprowadziło do zadań Krajowego Centrum Doradztwa obowiązek wdrażania programów przedakcesyjnych i strukturalnych UE, a w szczególności dokonywania, przez akredytowanych ekspertów, oceny technicznej i ekonomicznej przekazywanych przez ARiMR projektów przedsięwzięć, jakie mogą być realizowane przez wnioskodawców ubiegających się o wsparcie finansowe w ramach Działania 2, programu SAPARD – „Inwestycje w gospodarstwach rolnych”. Powyższe zarządzenie nawiązywało bezpośrednio do wcześniejszej delegacji Ministra Rolnictwa, która dotyczyła realizacji zadania Agencji SAPARD w zakresie wdrażania Działania 2 przez KCDRRiOW z/s w Brwinowie. Działanie to miało na celu wzmocnienie struktur terenowych ARiMR, w okresie przygotowań Agencji SAPARD do akredytacji przez Komisję Europejską.

Dotychczas KCDRRiOW zrealizowało następujące działania zmierzające do zwiększenia efektywności wdrażania programu SAPARD przez Agencję SAPARD:

- Przygotowano i uzyskano akredytację dla procedur obowiązujących w KCDRRiOW, w zakresie prowadzenia w imieniu i na rzecz Agencji SAPARD działania dotyczącego oceny wniosków o pomoc bezzwrotną w ramach Działania 2, tj. „Inwestycje w gospodarstwach rolnych” („Książki Procedur”).

- Wydzielono ze struktur Krajowego Centrum Doradztwa zespoły ekspertów technologicznych i ekonomicznych ds. oceny wniosków (209 zatrudnionych); są oni finansowani z budżetu Centrum, pozostają na stałe oddelegowani do realizacji zadań bieżących Agencji SAPARD w zakresie Działania 2.
- Na bazie zasobów instytucjonalnych i ze środków finansowych KCDRRiOW, zorganizowano w strukturach Oddziałów i Regionalnych jednostkach KCDRRiOW, wyodrębnione i w pełni wyposażone komórki wykonawcze, tzw. biura SAPARD.
- Zorganizowano system stałych szkoleń wewnętrznych kadry KCDRRiOW, których celem jest doskonalenie wiedzy i usprawnienie przepływu informacji z zakresu wdrażania programu SAPARD.
- Realizowano wszelkie czynności związane z procedurami kontrolnymi, które zostały określone przez Zespół Kontroli Wewnętrznej Agencji oraz audytorów zewnętrznych jak np. Ernst & Young, Arthur Andersen oraz ekspertów Komisji Europejskiej.
- W porozumieniu z ARiMR, kadra ekspertów ds. oceny wniosków z KCDRRiOW, uczestniczyła w doskonaleniu zawodowym kadr rekrutowanych przez Agencję SAPARD (różne formy szkoleniowe).
- Przedstawiciele KCDRRiOW wspierali zespoły specjalistów Agencji SAPARD w pracach bieżących, dotyczących akredytacji w zakresie Działania 2 i 4, a także w zakresie uproszczenia wersji biznesplanu dla Działania 2.
- Kadra KCDRRiOW uczestniczyła w pracach ARiMR, związanych z przygotowaniem elektronicznej wersji biznesplanu dla Działania 2, który aktualnie jest wykorzystywany przez beneficjentów programu SAPARD.
- Przedstawiciele KCDRRiOW współpracowali z Zespołem ds. Interpretacji Kosztów Kwalifikowanych Programu Operacyjnego SAPARD.
- Opracowywano informacje z zakresu bieżącej oceny wniosków dla potrzeb MRiRW i ARiMR.
- Wspólnie z ARiMR prowadzono stały monitoring realizacji zadania delegowanego.
- Prowadzono stałe kontakty robocze z przedstawicielami zespołów i struktur ARiMR na wszystkich szczeblach.
- Na zlecenie MRiRW, KCDRRiOW w Radomiu wydało 2 publikacje zwarte nt. Programu Operacyjnego SAPARD i przekazało je na potrzeby struktur terenowych ARiMR, ośrodków doradztwa rolniczego, izb rolniczych, organizacji branżowych i społeczno-zawodowych oraz rolników z terenu całego kraju.

- Przeprowadzono szkolenia dla doradców ze struktur KCDRRiOW, nie włączonych do realizacji zadania delegowanego oraz doradców rolniczych ze struktur WODR, mających za zadanie bezpośrednią pomoc beneficjentom programu SAPARD w przygotowywaniu wniosków.
- Opracowano szereg materiałów informacyjnych dla rolników, doradców i ekspertów oceniających wnioski na tematy związane, z wprowadzaniem programu SAPARD, w formie podręczników, broszur, informacji elektronicznej i in.
- Prowadzono stały przekaz informacji pomiędzy ARiMR, strukturami jednostek organizacyjnych KCDRRiOW a strukturami doradztwa w WODR.
- Prowadzono Kampanie informacyjne w różnych formach i podczas różnych imprez (np. Dni Pola itd.), na tematy związane z realizacją Programu SAPARD.
- KCDRRiOW stale współpracuje z ARiMR nad procedurami pozwalającymi uruchomić Działanie 4 Programu SAPARD: „Dywersyfikacja działalności gospodarczej na obszarach wiejskich”.

2. Wykorzystanie środków w Działaniu 2

KCDRRiOW w Brwinowie pełniąc zadania delegowane w Działaniu 2 „Inwestycje w gospodarstwach rolnych”, które polegają na ocenie technologicznej i ekonomicznej wniosków nadsyłanych z Oddziałów Regionalnych Agencji SAPARD, nie ma kontaktu bezpośredniego z potencjalnym beneficjentem. Krajowe Centrum dysponuje tylko własnymi danymi, dotyczącymi ilości napływających wniosków z Oddziałów Regionalnych ARiMR z poszczególnych województw oraz udziału w poszczególnych schematach Działania 2. Na podstawie tych danych opracowano zestawienie liczby wniosków jakie złożono w poszczególnych województwach (tabela 1).

Oceną nadesłanych przez Oddziały Regionalne ARiMR wniosków, zajmują się eksperci powołani ds. oceny wniosków w biurach SAPARD w jednostkach organizacyjnych KCDRRiOW. Zgodnie z procedurami określonymi w „Książce procedur – Działanie 2”, maksymalny czas przewidziany na ocenę wniosku wynosi 12 dni kalendarzowych.

Tabela 1

Liczba wniosków złożonych w poszczególnych województwach
stan na dzień 31. 08. 2003 r.

	Dolnośląskie	kujawsko-pomorskie	lubelskie	Lubuskie	łódzkie	małopolskie	mazowieckie	opolskie
Schemat 2.1. Modern. gosp. – produkcja mleka	1	14	3	2	13	0	29	9
budowa, rozbudowa i modernizacja obór wraz z wyposażeniem i infrastrukturą;	1	2	1	1	6		5	
zakup i instalacja wyposażenia technologicznego, w tym dojkarek i urządzeń do schładzania mleka;		9	3	2	6		11	3
zakup stada podstawowego zwierząt hodowlanych;		2	1		3		6	3
budowa i zakup urządzeń służących prawidłowej gospodarce odchodami zwierzęcymi;		4	2		6		11	3
zakup urządzeń do produkcji, zbioru i przechowywania pasz;	1	5	1		6		12	1
urządzanie i wyposażanie pastwisk.								
Schemat 2.2. Modern. gosp. – produkcja zwierząt rzeźnych	1	7	4	4	4	6	16	5
Komponent 2.2.1. Bydło mięsne				3		1	4	
budowa, rozbudowa i modernizacja budynków przeznaczonych do utrzymywania bydła i składowania pasz wraz z wyposażeniem i infrastrukturą;							1	
urządzanie i wyposażanie pastwisk;						1	1	
budowa i zakup urządzeń służących prawidłowej gospodarce odchodami zwierzęcymi zgodnie z zasadami UE;							1	
zakup bydła mięsnego o wysokiej jakości genetycznej;				2		1		
zakup maszyn i urządzeń do produkcji, zbioru i przechowywania pasz				1			1	
Komponent 2.2.2. Produkcja owczarska					1		5	
zakup stada hodowlanego zwierząt;					1	1	1	
urządzanie i wyposażanie pastwisk;							1	
budowa, rozbudowa i modernizacja budynków przeznaczonych do utrzymywania owiec wraz z wyposażeniem i infrastrukturą;					1		2	
zakup maszyn i urządzeń do produkcji, zbioru i przechowywania pasz.					1	1	1	
Komponent 2.2.3. Produkcja trzody chlewnej i drobiu	1	7	4	1	3	4	7	5
modernizacja budynków służących do chowu trzody chlewnej i drobiu wraz z wyposażeniem i infrastrukturą;	1	7	2	1	2	4	4	5
budowa i zakup urządzeń służących prawidłowemu przechowywaniu i zagospodarowaniu odchodów zwierzęcych zgodnie z zasadami UE.		4	2		1		3	
Schemat 2.3. Zwiększ. różnorodności prod. gosp. rolnych	48	129	140	33	106	179	336	52
budowa, modernizacja i rekonstrukcja budynków gospodarczych wraz z wyposażeniem i infrastrukturą;	6	12	4	6	13	21	50	3
zakup maszyn, urządzeń i wyposażenia do produkcji rolnej, przechowywania i podstawowego przetwórstwa prowadzonego na poziomie gospodarstwa oraz urządzeń służących do przygotowania produktów do sprzedaży	37	113	126	19	84	127	254	52
- w tym zakup ciągnika;	3	55	109	4	39	102	163	2
zakup stada podstawowego zwierząt;	2	2	10	4	3	1		
przygotowanie bazy produkcyjnej dla działów specjalnych produkcji rolnej.	5	45	1	5	61	15	56	
Razem	50	150	147	39	123	185	381	66

Tabela 1cd.

Liczba wniosków złożonych w poszczególnych województwach
stan na dzień 31. 08. 2003 r.

	podkarpackie	podlaskie	pomorskie	śląskie	świętokrzyskie	warmińsko-mazurskie	wielkopolskie	zachodnio-pomorskie	Razem
Schemat 2.1. Modern. gosp. – produkcja mleka	5	75	1	2	9	6	19	2	190
budowa, rozbudowa i modernizacja obór wraz z wyposażeniem i infrastrukturą;	3	10		1	2	3	7	1	9,6%
zakup i instalacja wyposażenia technologicznego, w tym dojarek i urządzeń do schładzania mleka;	4	16		1	4	1	14	2	
zakup stada podstawowego zwierząt hodowlanych;		3			2	1	3	1	
budowa i zakup urządzeń służących prawidłowej gospodarce odchodami zwierzęcymi;	4	11		1	3		9	1	
zakup urządzeń do produkcji, zbioru i przechowywania pasz;	1	30	1	1	7	1	5		
urządzanie i wyposażanie pastwisk.									5,0%
Schemat 2.2. Modern. gosp. – produkcja zwierząt rzeźnych	3	7	5	2	2	10	24	1	100
Komponent 2.2.1. Bydło mięsne		3	1						12
budowa, rozbudowa i modernizacja budynków przeznaczonych do utrzymania bydła i składowania pasz wraz z wyposażeniem i infrastrukturą;			1						
urządzanie i wyposażanie pastwisk;									
budowa i zakup urządzeń służących prawidłowej gospodarce odchodami zwierzęcymi zgodnie z zasadami UE;		1							
zakup bydła mięsnego o wysokiej jakości genetycznej;		2							
zakup maszyn i urządzeń do produkcji, zbioru i przechowywania pasz									
Komponent 2.2.2. Produkcja owczarska								5	
zakup stada hodowlanego zwierząt;									
urządzanie i wyposażanie pastwisk;									
budowa, rozbudowa i modernizacja budynków przeznaczonych do utrzymania owiec wraz z wyposażeniem i infrastrukturą;									
zakup maszyn i urządzeń do produkcji, zbioru i przechowywania pasz.									
Komponent 2.2.3. Produkcja trzody chlewnej i drobiu	3	4	4	2	2	10	24	1	82
modernizacja budynków służących do chowu trzody chlewnej i drobiu wraz z wyposażeniem i infrastrukturą;	3	4	4	1	3	6	22		
budowa i zakup urządzeń służących prawidłowemu przechowywaniu i zagospodarowaniu odchodów zwierzęcych zgodnie z zasadami UE.	3				1	4	9	1	
Schemat 2.3. Zwiększ. różnorodności prod. gosp. rolnych	46	43	83	29	219	38	177	30	1689
budowa, modernizacja i rekonstrukcja budynków gospodarczych wraz z wyposażeniem i infrastrukturą;	1	5	6	4	9	1	68	3	85,4%
zakup maszyn, urządzeń i wyposażenia do produkcji rolnej, przechwalnictwa i podstawowego przetwórstwa prowadzonego na poziomie gospodarstwa oraz urządzeń służących do przygotowania produktów do sprzedaży	22	16	39	17	175	13	41	20	
- w tym zakup ciągnika;	25	14	29	8	99	9	28	7	696
zakup stada podstawowego zwierząt;	4	6	5	1	22	11	11	2	
przygotowanie bazy produkcyjnej dla działów specjalnych produkcji rolniczej.	5	2	4	1	9	4	32	2	
Razem	54	125	89	33	230	54	220	33	1979

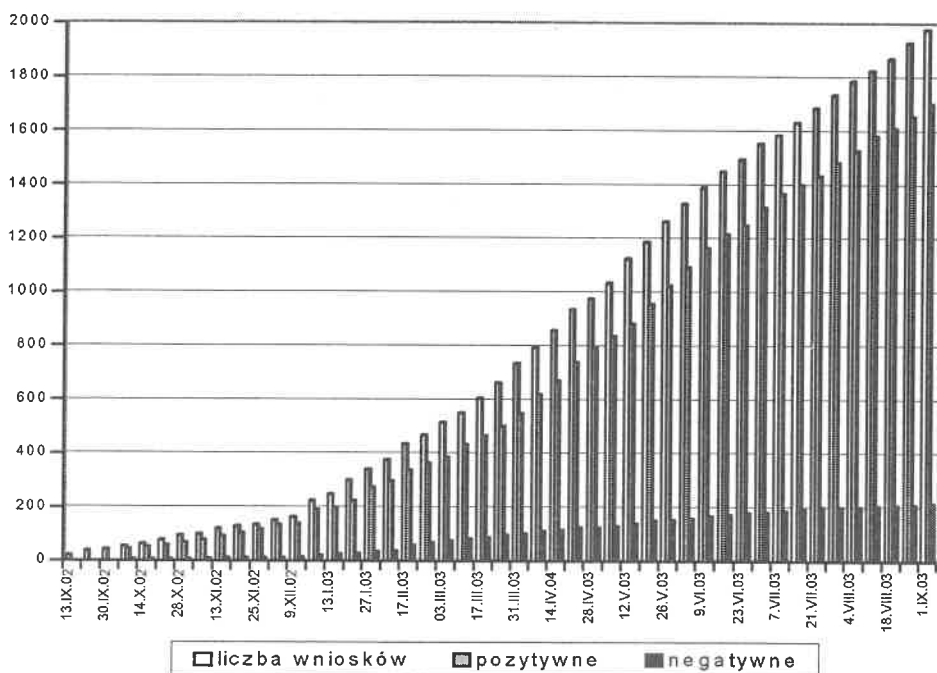
Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji KCDRRiOW.

2.1. Liczba wniosków w ramach Działania 2, nadesłanych z Oddziałów Regionalnych ARiMR do jednostek organizacyjnych KCRRiOW

Do 15 maja 2003 r. do biur SAPARD KCRRiOW napłynęło 1049, a do 31.08.2003 r. łącznie 1979 wniosków, w celu dokonania oceny techniczno-ekonomicznej. Napływanie wniosków ilustruje opracowany diagram dynamiki ich składania (wykres 1). Wykres ten przedstawia również liczbę wniosków ocenionych pozytywnie oraz negatywnie.

Wykres 1

Dynamika liczby wniosków napływających do oceny w analizowanym roku

Szczegółowa analiza liczby wniosków, jakie napłynęły do struktur KCRRiOW do 31.08.2003 r., pozwoliła na wyciągnięcie następujących wniosków:

- W okresie 1.07.2002 – 31.08.2003. do biur SAPARD w j.o. KCRRiOW z terenu całego kraju nadesłano do oceny 1979 wniosków. W odniesieniu do założeń przewidywanej liczby potencjalnych beneficjentów w Działaniu 2, która wynosi około 17 000 gospodarstw, liczba dotychczas nadesłanych do oceny wniosków stanowi 11.6%.
- Biorąc pod uwagę całość Działania 2, najwięcej wniosków o pomoc napłynęło z następujących województw:
 - mazowieckiego – 381
 - świętokrzyskiego – 230
 - wielkopolskiego – 220.

Natomiast najmniej wniosków napłynęło z województw:

- zachodniopomorskiego - 33
- lubuskiego - 39
- dolnośląskiego - 50.

- Rozpatrując ilość wniosków w poszczególnych schematach, widać że największym zainteresowaniem cieszy się schemat 2.3 - „Zwiększenie różnorodności produkcji gospodarstw rolnych” - 1684 wnioski, co stanowi 85,4% wszystkich złożonych do oceny wniosków. Drugim pod względem zainteresowania beneficjentów jest schemat 2.1 „Restrukturyzacja produkcji mleczarskiej” - 190 wniosków, co stanowi 9,6% całkowitej ilości ocenionych wniosków. Województwa zdecydowanie dominujące w tym zakresie inwestycji to podlaskie - 75 wniosków, mazowieckie - 29 wniosków.

Najmniejszym z kolei zainteresowaniem beneficjentów cieszy się schemat 2.2 „Modernizacja gospodarstw specjalizujących się w produkcji zwierząt rzeźnych” - 100 wniosków, co stanowi 5,0% ogólnej liczby złożonych wniosków. Jednak aż 82 wnioski z tego schematu dotyczą „Modernizacji produkcji trzody chlewnej i drobiu” (4,1%), z dominującym tu województwem wielkopolskim - 24 wnioski.

- Schemat 2.3 „Zwiększenie różnorodności produkcji gospodarstw rolnych” stał się z początkiem roku 2003 najbardziej atrakcyjnym dla potencjalnych beneficjentów, po umożliwieniu w jego ramach zakupu ciągników rolniczych. Z ogólnej liczby wniosków, jakie napłynęły do oceny, ponad 41.3% (tj. 696 wniosków) dotyczyło właśnie zakupu ciągnika rolniczego. Dominowały w tym zakresie województwo mazowieckie - 381 wniosków, w tym 163 na dofinansowanie zakupu ciągników i lubelskie - 147 wniosków, w tym na zakup 109 ciągników.

W obrębie tego schematu, znacznym zainteresowaniem cieszą się również inwestycje w zakresie „Przygotowania bazy produkcyjnej dla działów specjalnych produkcji rolniczej”. Dominują w tej dziedzinie województwo łódzkie - 61 wniosków, mazowieckie - 56, kujawsko-pomorskie - 45 wniosków (tab.1).

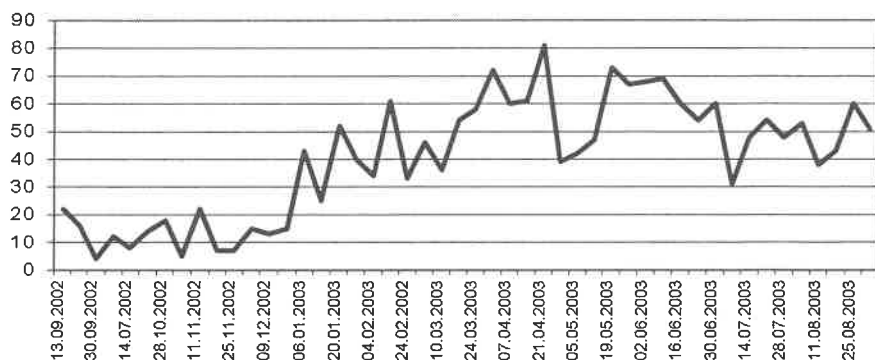
- O zdecydowanym wzroście zainteresowania schematem 2.3 świadczy również dynamika realnego, cotygodniowego napływu wniosków (wyk. 2). Wprowadzenie możliwości zakupu ciągników rolniczych znacznie zwiększyło ilość zgłaszanych projektów. Natomiast prawdopodobnym jest, że okres wzmożonych prac polowych jakimi są żniwa, wpływa na malejącą dynamikę nadsyłanych wniosków. Wykaz tego rodzaju zależności pozwala wnioskować, że obecne prace nad dalszym ułatwieniem procedur przewidywanych w Działaniu 2 (podwyższenie limitu wieku beneficjenta z 50 do 55 lat, uznanie podatku VAT jako kosztu kwalifikowanego, podniesienie limitów produkcyjnych w produkcji mleka i trzody chlewnej i inne) spowodują dalsze zdynamizowanie wzrostu zainteresowania skorzystaniem z programu SAPARD.

- Porównując trzy schematy w obrębie Działania 2, zauważa się bardzo niewielkie zainteresowanie inwestycjami w produkcję bydła rzeźnego, a zwłaszcza w produkcję owczarską. Analiza powyższych danych powinna dostarczyć służ-

bom doradczym dodatkowej motywacji do pracy z rolnikami w celu pobudzenia zainteresowania tymi rodzajami produkcji (szczegóły tab. 1 i wyk. 3).

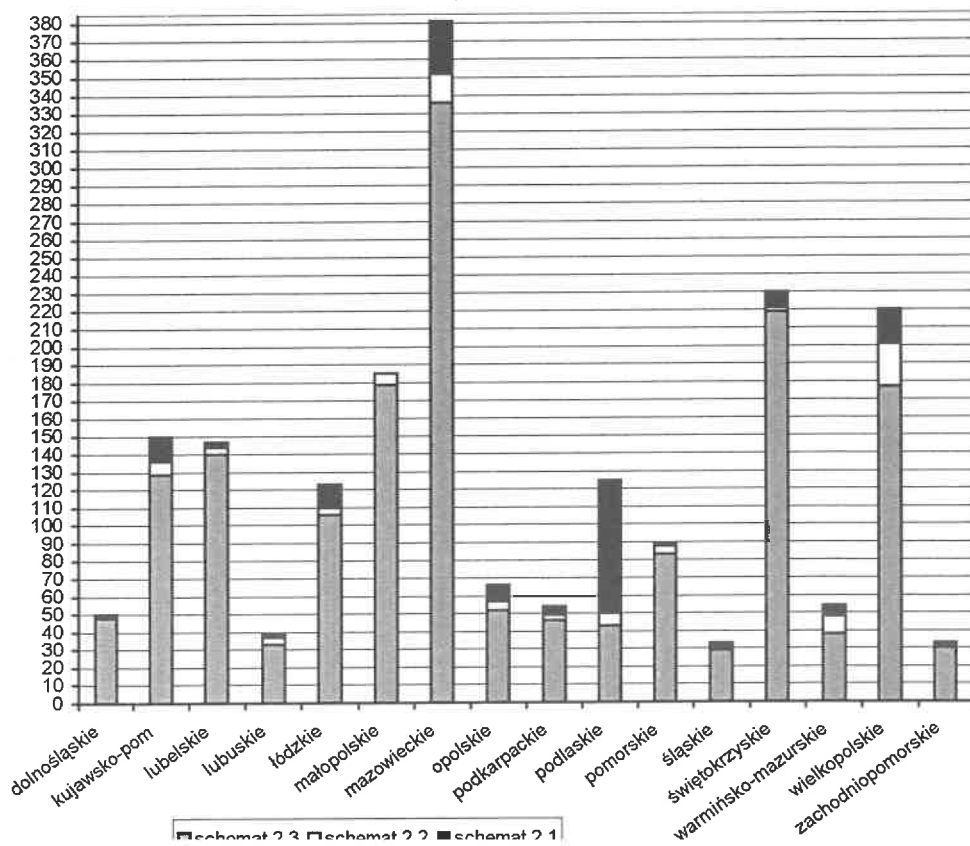
Wykres 2

Dynamika tygodniowego napływu wniosków w Działaniu 2

Wykres 3

Liczba wniosków w zakresie poszczególnych schematów Działania 2 w województwach

Na podstawie cotygodniowych raportów sporządzony został diagram prezentujący liczbę wniosków, jakie napłynęły do struktur KCDRRiOW. Wskazuje on również proporcje istniejące pomiędzy liczbą wniosków ocenionych pozytywnie i negatywnie. Zestawienie to wskazuje, że ilość wniosków nadsyłanych wzrasta dynamicznie, a ilość wniosków odrzuconych utrzymuje się prawie na niezmiennym poziomie. Świadczy to o lepszym przygotowywaniu wniosków i opracowaniu biznesplanów projektowanych inwestycji, a pośrednio wskazuje na lepszą pracę pracowników służb doradczych w tym zakresie (wykres 1)

Analizując ogólną ilość wniosków jakie do 31. 08. 2003 r. nadesłane zostały do oceny (1979 wniosków), wobec ogólnej ilości 1.962.000 gospodarstw w Polsce, można stwierdzić, że wniosków jest wciąż mało, złożyło ich zaledwie 0,1% ogółu gospodarstw. W tabeli 2 zestawiono liczbę gospodarstw w poszczególnych województwach i liczbę złożonych wniosków.

2.2 Liczba wniosków a wielkość gospodarstw rolnych

Program SAPARD w swym założeniu nie był adresowany do wszystkich gospodarstw rolnych. Założenia Programu SAPARD dla Działania 2 przewidywały, że rocznie ze wsparcia finansowego powinno skorzystać około 17.000 gospodarstw rolnych. Na potrzeby niniejszej analizy przyjęto liczbę gospodarstw rolnych wg GUS (wynik Spisu rolnego z 2002 r. podaje ogólną liczbę gospodarstw rolnych - 1.962.000). Szczegółowe dane dotyczące liczby gospodarstw rolnych, średniej wielkości gosp. rolnych, liczby złożonych wniosków, liczby gospodarstw będących potencjalnymi beneficjentami oraz procentowej realizacji założeń programu, w odniesieniu do poszczególnych województw, przedstawiono w tabeli 2.

Dane w poszczególnych województwach wskazują z jednej strony na poziom korzystania z programu przez realnych beneficjentów, a z drugiej strony na różnice regionalne. Dominują woj. pomorskie – 22,5%, kujawsko-pomorskie – 20,8%, opolskie – 20,5%, natomiast najmniejsze zainteresowanie programem SAPARD wykazują rolnicy w woj. podkarpackim – 3% i śląskim – 4,1%, lubelskim – 6,8% i dolnośląskim – 7,4% (wykres 4).

Jeśli ww. dane zestawia się ze średnią wielkością gospodarstw w poszczególnych województwach to wyraźnie widać ograniczone możliwości inwestycyjne gospodarstw małych. Potwierdzają to przykłady z województw podkarpackiego, dolnośląskiego, śląskiego (szczegóły wykres 4).

Tabela 2

Liczba wniosków nadesłanych do KCDRRiOW z poszczególnych województw, ilości wniosków i wielkości gospodarstw w województwie oraz udział % liczby wniosków i gospodarstw w województwach na dzień 31. 08. 2003 r.

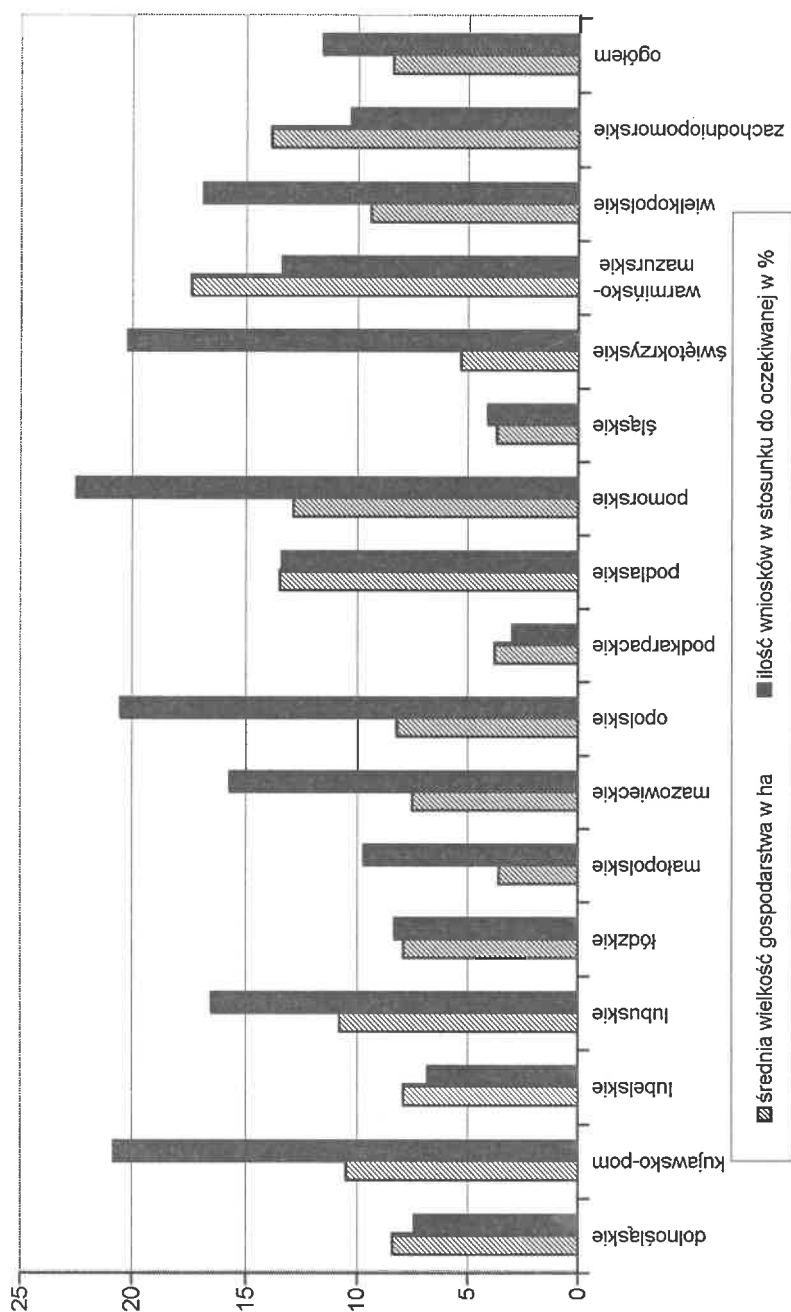
Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw rolnych	Liczba gospodarstw rolnych, realnych beneficjentów programu SAPARD	Średnia wielkość gospodarstwa	Liczba wniosków skierowana do KCDRRiOW do oceny	Wykorzystanie SAPARD przez realnych beneficjentów w %, wobec ilości złożonych do oceny wniosków	Ranking kolejności woj. w ilości złożonych wniosków w % wobec realnych beneficjentów
Dolnośląskie	69 094	672	8,4	50	7,4	12
Kujawsko-Pomorskie	73 876	719	10,5	150	20,8	2
Lubelskie	222 970	2169	7,9	147	6,8	13
Lubuskie	24 356	237	10,8	39	16,5	6
Łódzkie	152433	1483	7,9	123	8,3	11
Małopolskie	195080	1898	3,6	185	9,7	10
Mazowieckie	250081	2433	7,5	381	15,7	7
Opolskie	33 070	322	8,2	66	20,5	3
Podkarpackie	182660	1777	3,8	54	3,0	15
Podlaskie	95 897	933	13,5	125	13,4	8
Pomorskie	40 602	395	12,9	89	22,5	1
Śląskie	81 970	797	3,7	33	4,1	14
Świętokrzyskie	116950	1138	5,3	230	20,2	4
Warmińsko-Mazurskie	41 418	403	17,4	54	13,4	8
Wielkopolskie	134074	1304	9,4	220	16,9	5
Zachodnio-pomorskie	32 873	320	13,9	33	10,3	9
Ogółem	1 962 000	17000	8,39	1979	11,6	x

Tendencję przeciwną, wskazują przykłady woj. lubuskiego, kujawsko-pomorskiego, mazowieckiego, wielkopolskiego, podlaskiego i pomorskiego. Średnia wielkość gospodarstw w tych województwach jest zbliżona do średniej krajowej lub wyższa. Możliwości inwestycyjne tych gospodarstw są większe. Dlatego też zainteresowanie skorzystaniem z takiej formy wsparcia jaką jest Program SAPARD jest też znacznie większe.

Wyjątkiem jest tu sytuacja woj. świętokrzyskiego, gdzie średnia pow. gospodarstw rolnych (5,3 ha) jest niższa od średniej krajowej (8,39 ha), a zainteresowanie skorzystaniem z SAPARD-u wśród potencjalnych beneficjentów jest jednym z najwyższych w kraju.

Wykres 4

Porównanie % liczby wniosków SAPARD złożonych przez realnych beneficjentów i średniej wielkości gospodarstwa, w poszczególnych województwach

Województwo warmińsko-mazurskie charakteryzuje się najwyższą średnią powierzchnią gospodarstw rolnych w kraju, natomiast zainteresowanie SAPARD-em jest stosunkowo niewielkie. W regionie tym przeważają duże gospodarstwa rolne powstałe po restrukturyzacji PGR-ów, które to gospodarstwa mają ogromne potrzeby inwestycyjne i oczekiwania co do poziomu wsparcia. Województwo to jednocześnie charakteryzuje się najtrudniejszymi warunkami rolniczymi, co ma również wpływ na zainteresowanie ewentualnych beneficjentów skorzystaniem z programu pomocowego jakim jest SAPARD.

2.3 Liczba wniosków z liczbą kredytów preferencyjnych

W trakcie prowadzonej analizy zestawiono porównawczo ilości złożonych do oceny wniosków SAPARD z poszczególnych województw z ilością kredytów z linii „Młody Rolnik” udzielonych przez ARiMR w porównywalnym okresie: lipiec 2002 – 31 sierpień 2003. Z zestawienia tego wynika, że podobnie jak w przypadku SAPARD-u tak i kredytów preferencyjnych, istnieje zróżnicowanie ich wykorzystania w poszczególnych województwach.

Zainteresowanie kredytami preferencyjnymi jest obecnie ponad pięciokrotnie wyższe niż programem SAPARD. W miesiącu maju, zależność ta była siedmiokrotnie wyższa na korzyść kredytów „MR”. Analizując porównanie SAPARD i kredyt „MR” to jest to spowodowane następującymi przyczynami:

- kredyty preferencyjne, potrzebne do realizacji inwestycji, otrzymuje beneficjent przed rozpoczęciem inwestycji lub w trakcie jej trwania, gdy tymczasem SAPARD wymaga najpierw zainwestowania własnych środków, a następnie po zrealizowaniu inwestycji, są one refundowane,
- procedura składania wniosków SAPARD jest bardziej skomplikowana (załączniki) wobec wniosków o udzielenie kredytu preferencyjnego,
- procedura SAPARD wymaga uruchomienia inwestycji dopiero po podpisaniu umowy pomiędzy Agencją SAPARD a beneficjentem, gdy w przypadku kredytów preferencyjnych nie ma takich ograniczeń,
- program SAPARD ma szereg ograniczeń wobec planowanej produkcji oraz dysponowanych środków, gdy tymczasem takich ograniczeń w przypadku kredytów preferencyjnych nie ma.

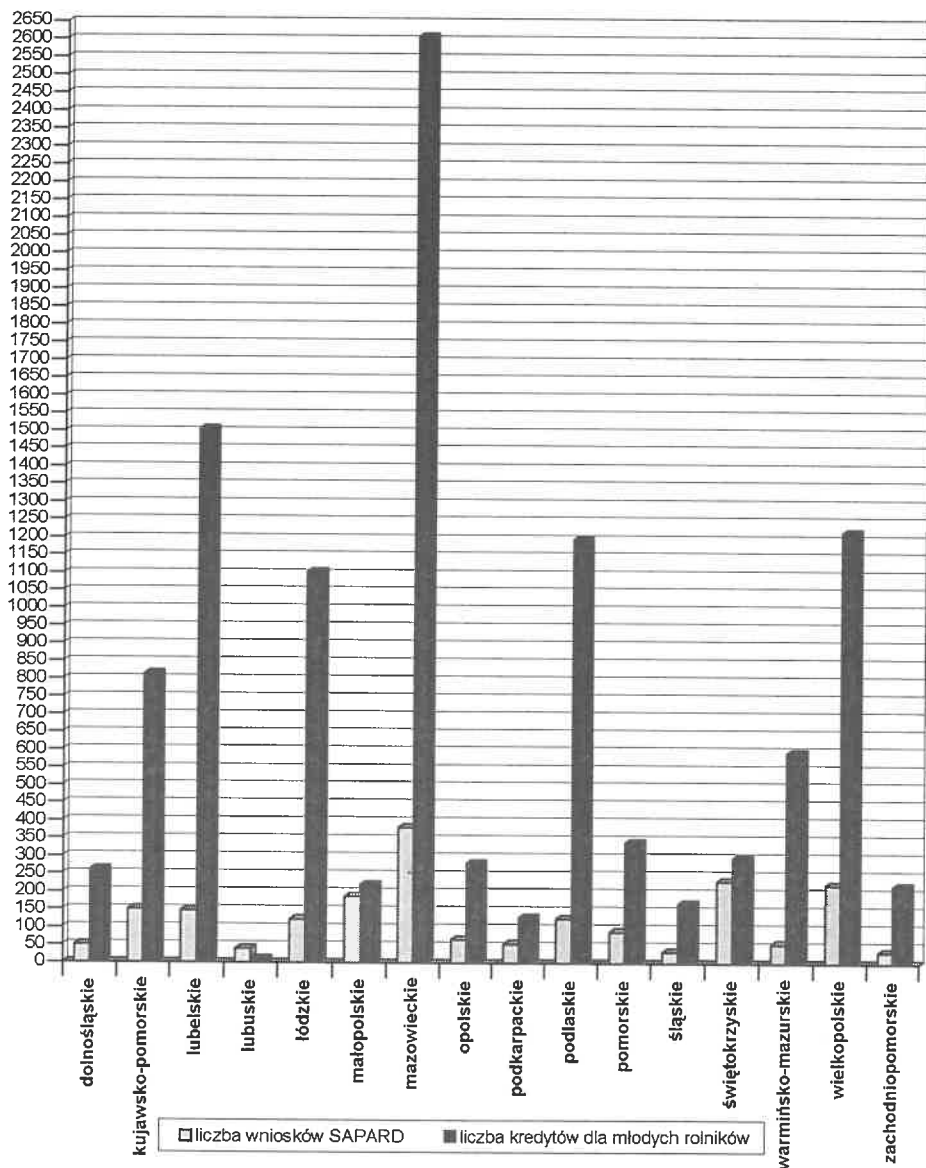
Niewątpliwą zaletą korzystania ze wsparcia środkami SAPARD jest to, iż przekazane beneficjentowi po zrealizowaniu inwestycji, są refundacją części poniesionych kosztów (w zależności od specyfiki schematu w Działaniu 2), gdy środki z kredytów preferencyjnych należy zwrócić w całości wraz z odsetkami.

Analizując dane wykresu 5 można równocześnie stwierdzić, że istnieje ścisła korelacja pomiędzy ilością udzielonych kredytów „Młody Rolnik” a ilością nadesyłanych wniosków SAPARD w poszczególnych województwach. Podsumowując analizę ilości wniosków jakie napływają do oceny, należy zaznaczyć, że zainteresowanie programem SAPARD, pomimo wciąż niewielkiego poziomu,

stale wzrasta. Tego rodzaju obserwacja wskazuje na to, że program SAPARD jest ciągle z fazy rozwoju i jego dynamika będzie wzrastać.

Wykres 5

Porównanie liczby wniosków SAPARD i liczby kredytów linii „Młody Rolnik” w poszczególnych województwach w okresie 01. 07. 2002 – 31. 08. 2003 r.

3. Powody negatywnej oceny wniosków

Wnioski ocenione negatywnie to te dla których, podczas procedury oceny techniczno-ekonomicznej, eksperci z zespołów SAPARD, w dokumencie „Karta oceny”, na zadane tam pytania, przynajmniej raz odpowiedzieli „nie”. Wniosek taki nie jest już akceptowany przez Agencję płatniczą SAPARD, o czym poinformowany zostaje wnioskodawca.

Koordinator ds. SAPARD w KCDRRiOW w Brwinowie, cotygodniowo zbiera informacje z j.o. KCDRRiOW, dokonujących oceny wniosków i sporządza tygodniowy raport. Przedstawia go Dyrektorowi KCDRRiOW oraz rozsyła do j.o. KCDRRiOW, jako bieżącą informację o przebiegu oceny. W raportach tych zawarta jest również informacja o liczbie odrzuconych wniosków i wskaźniku procentowym ocen negatywnych.

Analizując cotygodniowe raporty, jakie nadsyłane są z biur SAPARD do koordynatora w KCDRRiOW w Brwinowie, ogólna ilość odrzuconych wniosków kształtuje się na poziomie 13,6 % i jest różna w różnych regionach kraju.

Najczęściej występujące przyczyny odrzucenia wniosków są następujące:

- źle wypełniony wniosek,
- błędy rachunkowe w biznesplanie,
- błędy merytoryczne w biznesplanie,
- rolnik nie spełnia wymogów technicznych lub ekonomicznych umożliwiających realizację projektu,
- rolnik nie spełnia warunków w zakresie dobrostanu zwierząt,
- inwestycja jest niedostosowana do skali produkcji i potrzeb gospodarstwa,
- inne.

W trakcie oceny nie natrafiono na jakiegokolwiek problemy dotyczące wymaganych załączników do wniosków ani ich interpretacji.

Ponieważ wypełnianie biznesplanu sprawiało najwięcej problemów, we wrześniu 2002 r. ARiMR zwróciła się do KCDRRiOW z prośbą o udział i pomoc w pracach nad usprawnieniem i uproszczeniem wspomnianego dokumentu. Prace przebiegały dwutorowo. Z jednej strony zespoły pracowały nad uproszczeniem dokumentu, z zachowaniem warunków stawianych przez banki obsługujące kredytowanie beneficjentów, a z drugiej strony pracowano nad uruchomieniem elektronicznej „samoliczającej” wersji dokumentu. Zespół z KCDRRiOW w Radomiu opracował wersję elektroniczną, która po pozytywnym przejściu testów, została włączona do obowiązującej dokumentacji towarzyszącej wnioskowi. Spowodowało to relatywne obniżenie ilości wniosków ocenianych negatywnie, co można prześledzić na wykresie 1. Liczba nadsyłanych i ocenianych pozytywnie wniosków wzrasta dynamicznie, a liczba wniosków ocenionych negatywnie utrzymuje się na stałym poziomie.

Innym zjawiskiem, ujawniającym się podczas analizy wyników oceny wniosków przez zespoły specjalistów w poszczególnych j.o. KCDRRiOW jest zróżnicowanie regionalne liczby odrzuconych wniosków. Najwięcej wniosków oceniono negatywnie w RCDRRiOW w Radomiu – 26,6%, a najmniej w RCDRRiOW „Poświętne” – 1,6%, w O/KCDRRiOW w Poznaniu – 5,3%, a w RCDRRiOW w Przyśleku – 7,0%.

RCDRRiOW w Radomiu ocenia wnioski napływające z trzech województw południowo-wschodniej Polski. Są to województwa podkarpackie, lubelskie oraz świętokrzyskie, charakteryzujące się największym rozdrobnieniem gospodarstw rolnych, ponadto wielokierunkowością produkcji, niskim poziomem kwalifikacji rolników i mieszkańców wsi. Struktura instytucji doradczych i liczba doradców w tym regionie kraju w stosunku do liczby beneficjentów jest jednym z powodów ograniczających bezpośredni kontakt doradcy z rolnikiem.

W RCDRRiOW „Poświętne”, notuje się najniższy procent negatywnie ocenionych wniosków. Jest to prawdopodobnie spowodowane znacznie łatwiejszym dostępem rolników województwa mazowieckiego do właściwej informacji i doradztwa rolniczego, w RCDRRiOW Radom, RCDRRiOW Poświętne i WODR Warszawa).

4. Wnioski końcowe

Program SAPARD funkcjonuje w Polsce pierwszy rok. W okresie przygotowań do jego wprowadzenia, budził on w środowisku rolników wiele nadziei na wsparcie ekonomiczne ich gospodarstw. Z dokonanej tu analizy wynika, że w ciągu pierwszego roku skorzystało z niego zaledwie 11,6% potencjalnych beneficjentów. Niniejsza ocena opiera się li tylko na wnioskach jakie są nadsyłane z Oddziałami Regionalnymi ARiMR do biur SAPARD w jo. KCDRRiOW do oceny technologiczno-ekonomicznej. Przedstawiona analiza pozwala jednak na wyciągnięcie następujących wniosków:

- Dynamika napływających wniosków wskazuje że ilość wniosków stale wzrasta, natomiast w tym liczba wniosków ocenionych negatywnie wykazuje tendencje stabilną. Świadczy to o tym, że opracowywane przez służby doradcze wnioski są opracowywane coraz lepiej.
- Istnieje wyraźne zróżnicowanie w ilości wniosków napływających z poszczególnych województw, co wyraźnie wskazuje na zróżnicowanie warunkowań rolniczych istniejących w Polsce.
- Zdecydowanym, bo 85,4% zainteresowaniem beneficjentów cieszy się schemat 2.3 „Zwiększenie różnorodności produkcji gospodarstw rolnych”, a najmniejszym zainteresowaniem, bo zaledwie 5%, cieszy się Komponent 2.2 „Modernizacja gospodarstw – produkcja zw. rzeźnych”.

- Na wzrost zainteresowania Programem wpływają prace upraszczające procedury oraz poszerzające zakres kosztów kwalifikowanych.
- Porównując ilość wniosków SAPARD wobec ilości udzielonych w tym samym czasie kredytów preferencyjnych „Młody Rolnik” w poszczególnych województwach, można stwierdzić ścisłą zależność pomiędzy nimi. Świadczy to o różnorodnej aktywności rolników w poszczególnych województwach.
- Ww. zależność świadczy również, że Program SAPARD jest ciągle jeszcze w fazie początkowej i nadal będzie się rozwijał.
- W minionym roku napłynęło do oceny 1979 wniosków, co stanowi zaledwie 11,6% potencjalnych beneficjentów. Ten niski poziom skorzystania z Programu musi stawiać pytanie - w jaki sposób zachęcić pozostałych potencjalnych beneficjentów do skorzystania ze środków programu SAPARD.

ADAM SZCHANIECKI

**ANALIZA EFEKTÓW REALIZACJI DZIAŁANIA 2 PROGRAMU SAPARD –
„INWESTYCJE W GOSPODARSTWACH ROLNYCH” NA PODSTAWIE
INFORMACJI UZYSKANYCH W KCDRRIOW**

STRESZCZENIE

Po pierwszym roku funkcjonowania Programu SAPARD, Krajowe Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich w Brwinowie, na podstawie wniosków napływających do biur SAPARD w j.o. dokonało analizy przebiegu Programu. Niniejsze opracowanie wskazuje że realizacja Programu SAPARD podlega ciągłej ewolucji i nadal można spodziewać się istotnego wzrostu zainteresowania tą formą wsparcia rolnictwa.

ADAM SZCHANIECKI

**RESULTS ANALYSIS OF REALIZATION OF SAPARD PROGRAMME, ACTION 2-
„INVESTMENTS ON FARMS” ON THE BASIS OF INFORMATION RECEIVED IN
NACARD**

SUMMARY

After the first year of realization of SAPARD Program, analysis of course of the Program has been accomplished by NACARD on the basis of received applications. This elaboration shows that realization of SAPARD Program is under permanent evaluation process and significant increase of interest of this supporting form is still expected.